

MARCEL STANCU

SIBIUL ȘI ELECTRIFICAREA
ROMÂNIEI
CRONICĂ ILUSTRATĂ 1891-2013

2014

© Toate drepturile revin autorului
marcelstancu@yahoo.com

Editat cu sprijinul Forumului Democrat al Germanilor din România, organizația Sibiu

© 2014 Toate drepturile revin autorului
marcelstancu@yahoo.com

Ediția a II-a

ISBN: 978-973-1725-92-5
Editura Honterus Sibiu
www.honterus-verlag.ro

Tipar: Honterus Sibiu

© Toate drepturile revin autorului
marcelstancu@yahoo.com

CUPRINS

Cuvânt înainte	11
Abrevieri	13
Partea I Electricitatea în lume	
Introducere	15
Primii pași	15
Edison: apariția rețelelor electrice	17
Războiul curenților	17
Curentul continuu și tracțiunea electrică	19
XX – secolul electricității	20
Transportul energiei la distanțe mari	20
Avantajele rețelelor electrice	22
Importanța hidrocentralelor	23
Aspecte economice ale electrificării	25
Aspecte sociale ale electrificării	27
Bibliografie	29
Partea a II-a Electricitatea în România	
Introducere	31
Factori obiectivi	32
Factori subiectivi	32
Particularitățile electrificării ținuturilor românești	36
Oamenii și personajele	40
Începuturile electrificării teritoriilor românești	45
Concluzii	53
Bibliografie	57
Partea a III-a Electricitatea la Sibiu	
Transilvania la sfârșitul secolului XIX: tripla constrângere	59
Consecințele războiului vama (1886 - 1893).	60
Carl Wolff, omul providențial	61
Primele mențiuni despre electricitate la Sibiu	65
Despre istoria iluminatului public la Sibiu	66
Expoziția din Frankfurt pe Main	68
Sibieni la Frankfurt pe Main	69
Oskar von Miller	69
Energie pentru toți	73
Fürstenfeldbruck	73
Oskar von Miller vine la Sibiu	74
Râul Sadu	75
Expoziția electrică din Sibiu	77
Carl Wolff vizitează Fürstenfeldbruck	80

Carl Wolff nu se oprește la jumătatea drumului	81
Mai rămânea finanțarea...	82
Sistemul bancar săsesc	84
Banca Albina din Sibiu	85
Partenie Cosma, „un om cât un secol”	86
Bibliografie	89

Partea a IV-a HEW

Constituirea HEW	91
Construirea centralei Sadu	94
Să fie lumină!	96
Jurnalul Electric de la Sadu	106
Importanța instalațiilor electrice din Sadu, Cisnădie și Sibiu	107
Efectele electrificării	108
Sigmund Dachler: „destinul mi-a fost favorabil”	111
Mai multă lumină!	114
Electrificări rurale	115
Electricitatea în agricultură.	116
HEW prefigurează electrificarea rurală a României.	117
Sediul HEW	118
Și mai multă lumină: centrala Diesel electrică	118
Omnibusul fără șine sau cum se învață din greșeli	121
Tramvaiul din Nagyszeben	124
Extinderea liniilor de tramvai în Orașul de Sus și Orașul de Jos.	131
Hidrocentrala Sadu II	135
HEW în timpul primului război mondial.	139
Bibliografie	140

Partea a V-a UES

Uzina Electrică după Unirea de la 1 Decembrie 1918.	141
Reuniunea Uzinelor electrice de pe teritoriile alipite de România	141
Criza energetică și trecerea la 50 Hz	143
Tramvaiul în perioada interbelică	150
Grădina Zoologică	150
Autobuzele Uzinei Electrice	152
A fost tramvaiul rentabil?	153
Dewatarea curentului	154
Defrișări și inundații	155
Întreținere, reparații și prestări servicii	156
Autoproducători	160
Bibliografie	161

Partea a VI-a SETA

Oskar von Miller și electrificarea Transilvaniei	163
Criza energetică și proiectul Transcarpatina	163
Înființarea SETA: ieșirea din întunec	165
Constantin Bușilă, tehnocratul care a plătit oalele sparte de politicieni	167

Hans Otto Roth, un politician cu demnitate în vremuri de dictatură	168
Capitalul particular a făcut sacrificii	169
Reiterarea planului Transcarpatina: planul România Mare	170
Cât de electrificat era sudul Transilvaniei?	172
SETA electrifică Mediașul	174
Fabrica morții dă viață sistemului energetic	176
Rețelele se extind	179
Electrificări rurale	182
Regele Carol II cuplează heblul degeaba	184
În sprijinul abonaților	186
SETA, companie elvețiană	187
SETA, organizare elvețiană	188
Bibliografie	190

Partea a VII-a Naționalizarea

Criza politică a României și al doilea război mondial	191
Lumina vine de la Răsărit	193
Deportarea sașilor	193
Exproprierea sașilor	195
Sigmund Dachler demisionează	196
Karl Henrich se pensionează	196
Inflația, foametea și persecuțiile politice	197
Eugen Comșa, primul inginer român la SETA	198
Valentin Gligor, în temniță cu Nicolae Steinhardt	199
Maximilian Ionas, evreul milostiv	201
Viața merge mai departe	202
Tramvaiul ajunge la Rășinari	204
Naționalizarea	205
Nicolae Borcea, directorul proletar	207
Dictatura proletariatului	209
Comunism = puterea sovietelor + electrificare	209
Hans Thiess, inginerul proiectant	210
Electromontaj Sibiu	212
Războiul rece și consumul de electricitate	214
Extinderea sediului	217
S.R.E. Sibiu și războiul civil din Grecia	218
Hidrocentrala Sadu V fusese proiectată din anul 1915	220
Dorin Pavel, părintele hidroenergeticii românești	221
Radu Prișcu, remarcabil constructor de baraje	224
De ce a fost pusă în funcție hidrocentrala Sadu V fără aducțiune și fără baraj	225
Importanța hidrocentralei Sadu V	228
Cornel Lupea, maistrul scriitor	230
Bibliografie	231

Partea a VIII-a Apogeul

Dispecerul Sibiu în careul de ași	233
---	-----

Gerhard Thalgott, primul dispecer	233
Prima conferință națională de tehnica tensiunilor înalte	234
Apogeul	235
Interconectarea transcarpatină	235
Cei doi poli ai Serviciului Dispecer Național.	236
Dezafectarea Centralei Diesel	236
Avarii în inima sistemului	236
Electroputere Craiova ajută I.E. Sibiu.	237
110 kV versus 60 kV	238
15 kV versus 4 kV	239
I.R.E. Sibiu și Dispecerul Ardeal.	239
I.R.E. Sibiu, constituent al ICEMENERG București.	239
Teleconducerea hidrocentralei Sadu V	240
Nicolae Decusară, specialistul reputat în montaje.	241
I.R.E. Sibiu dă viață I.R.E. Târgu Mureș.	242
Primul raion electrificat din România.	242
Extinderea centralei Sadu V sau cum poate fi transformat un lucru bun într-unul prost	245
Bibliografie	246

Partea a IX-a I.R.E.S.

Reforma administrativă și I.R.E. Sibiu	247
Electrificarea munților Apuseni	247
Carl Wolff, Bălea și Richard Winter	249
Tensiuni tot mai mari: 220 kV și 400 kV	250
20 kV versus 15 kV	251
Declinul tramvaiului	251
Troleibuzul redivivus	256
Inundațiile din 1970.	257
Potopul din 1975.	257
Autolaboratoarele pentru localizarea defectelor în cabluri electrice subterane	259
Ziua Energeticianului	259
Tratarea neutrului	261
Inventica	262
Lucrul sub tensiune	264
Scumpul mai mult păgubește	265
Electricianul care l-a uimit pe Nicolae Ceaușescu.	266
Baza Nouă	266
Criza de apă și hidrocentralele de la Gura Râului	267
Criza financiară și rețeta miraculoasă: microhidrocentralele	270
Extinderea hidrocentralei Sadu I	272
I.R.E. Sibiu la înălțime.	272
I.E.I.R.I.E.D.E.E.T. Sibiu.	273
„Păcat că așa castel trebuie dărâmat”	275
Emigrarea sașilor	278
Fuga sașilor	279
Emigrarea românilor	280

Fuga românilor	281
Ceaușescu, victima penei de curent de la Bălea	282
Uzina Electrică în decembrie 1989	282
Bibliografie	284

Partea a X-a După 1989

După anul 1989	285
Ultima noapte de război, întâia noapte de dragoste	285
Exodul sașilor	287
Bejenia românilor	287
Sfântul Ilie devine patronul energeticienilor români	287
Două decenii de reorganizări	288
Ciobanii, oile și ingineriile financiare	289
Scad consumurile și se înmulțesc furturile	293
Sibiul între Est și Vest	297
Electromontaj Carpați Sibiu	297
RETRASIB	299
Electroconstrucția ELCO Sibiu	300
Inițiativa privată	301
Asociația de prietenie româno-franceză „Ille et Vilaine”	302
Unde dai și unde crapă: mineriadele și I.R.E. Sibiu	302
NUON Olanda, un pod prea îndepărtat	303
Aur la Geneva, flit la București	306
Muzeul „Sigmund Dachler”	306
Sucursala de Transport al Energiei Electrice Sibiu	309
Sucursala Sibiu a S.C. SMART S.A.	311
Sucursala Hidrocentrale Sibiu	312
Muzeul care nu poate fi vizitat	314
Podul de gheață din Sadu și podul minciunilor din Sibiu	318
Sibiu, capitală culturală europeană 2007	318
Capitala culturală europeană îl ține în întuneric pe președintele României	320
Eroul necunoscut	321
Avatarurile troleibuzului	322
Iluminatul Sibiului trece la program de criză	323
Agonia tramvaiului	323
Bibliografie	325

Partea a XI-a Învățământ, sport, artă

Învățământul mediu electro-energetic sibian	327
Romeo Marius Trifu - energia politică și politica energetică	332
Învățământul superior electro-energetic sibian	332
Remus Răduleț, creatorul școlii electrotehnice românești	333
Aurel Bărglăzan, întemeietorul școlii românești de mașini hidraulice	334
Toma Dordea, expert în domeniul mașinilor electrice	334
Contribuția informală a energeticienilor sibieni	335
Asociația sportivă „Electrica”	337
Dezideriu Heintz doboară un record mondial	341

Activitatea artistică	342
Activitatea socială	344
Bibliografie	344

Partea a XII-a Epilog

Moșteniri	345
Concluzii	347
Rezumat.	349
Summary	352
Zusammenfassung.	355
Încheiere	358
Mulțumiri.	359
Interviuri	361

Anexă

Ghid de vizitare a Muzeului electro-energeticii sibiene „Sigmund Dachler” din Sadu I	362
---	-----

Biblografie generală	364
---------------------------------------	-----

Indice de persoane	371
-------------------------------------	-----

Indice de localități și toponime	378
---	-----

Sursele ilustrațiilor	384
--	-----